

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
részek és hirdetési díjak küldendők. ::

Lelkészeink Budapesten.

Mint a táborba szállásra hívó jeladás, mint valami harci szózat, úgy zengett eddig sokak fülébe az Orle évi nagygyűlését tudtul adó elnöki híradás.

Most mindenképp megnyugvással hallják, hogy a magyar református lelkészi kar az ország fővárosába készülődik.

Mi okozta ezt a nagy változást?

Kétségtelen, hogy első sorban az a körülmény, hogy a hivatalos egyházi közvélemény az Orle-vel megbékült, az Orle alapszabályai állami megerősítést nyertek és ez a megerősítési eljárás nem a református egyház legfőbb szerveinek a kikerülésével jött létre.

A főtiszteletű és méltóságos konvent megváltoztatta azelőtti merev álláspontját és gróf Degenfeld József konventi elnök meleg támogatása, a gróf Tisza István alapjában Orle ellenes, de a megerősítés tényére vonatkozó kedvező állásfoglalása folytán, létre jött az oly kívánatos és szükséges egyetértés.

S hogy már sokkal előbb is létre nem jött, az nem rajtunk, nem az Orle-n, hanem a viszonyokon múlt.

A református lelkészi kar óriási többsége, amilyen elszántan és szilárdan ragaszkodott egyfelől az egyesülés, a lelkészi kar testületi, testvéri egybegyűjtésének eszméjéhez és intézményszerű szervezéséhez, másfelől éppen olyan türelemmel és előzékenységgel kereste az egyház vezetőivel való megegyezést.

Az alapszabálytervezetnek kifogásolt pontjait már kezdetben úgy módosította, ahogy az a tekintélyes és Orle ellenes bírálók által követeltetett. Elejtette az erkölcsi kötelezettség és hivatalos egyházzal való együttműködésről kifogásolt részeket. A legnagyobb izgalomban is megmaradt a hivatalos illendőség határai között.

Pedig volt gyújtó anyag, ami izgatta a kedélyeket.

Elsőben a lelkészi karból kivált és az egyetemes érdekekkel, óhajttal szembe helyezkedő túlzók (szerencsére kevesen voltak) szenvedélyes és érthetetlen támadása. Legfőképpen azonban maga az eszme, a lelkészek egyesítésének szükségességéről való meggyőződés.

Ez a meggyőződés, ez az eszme nyert megvalósulást és diadalmaskodott azóta az egész vonalon.

Meghódította és megnyerte a papságot, a református lelkészi kart magát. Nem minden küzdelem nélkül, de annál sikeresebben és annál nagyobb erővel. Attilának is az önmagán vett győzelme volt a legnagyobb.

Pokoly József, Andrássy Kálmán, Vass Mihály esperes, kezdetben ott voltak azok sorai-
ban, akik az Orle-hez nem csatlakoztak és nyiltan ellene foglaltak állást.

Es ime most sorainkban vannak a többiekkel, másokkal együtt, akik eddig szintén távol-tartották magukat a nagy mozgalomtól.

De legyőzte az Orle a világiak körében itt-ott mutatkozó, még inkább mesterségesen szított ellenszenvet is. Gróf Degenfeld József, György Endre nemes állásfoglalása nem maradt elszigetelt jelenség. Csakhamar követték őket Helmeczy József, a nagybányai egyházmegye gondnoka, Jármay Miklós, a felsőszabolcsi egyházmegye gondnoka és a többiek is. Megváltozott a gróf Tisza István felfogása is bizonyos tekintetben s ma ő is egyik támaszunk és a Kálvineum ügyének lelkes híve. Világi részről egyszerű egyházhívóktól tagokat, alapítványokat kaptunk. Sőt ami több, felekezeti különbség nélkül az egész magyar társadalom jobbainak a rokonszenvét is megnyertük.

A kálvineumi ünnepélyek országos jelentőségre tettek szert és nemcsak az ügynek közvetlenül, hanem az egyetemes református egyház-

nak és a magyarságnak is nagy hasznára váltak. Mindinkább világosabbá lesz, hogy az Orle nemü szereplése közegyházi tekintetben is felettebb fontos.

Míg a hivatalos egyház gépezete nehezen mozog, helyhez, időhöz, formákhoz kötött: addig az Orle csodás gyorsasággal tetszés szerinti helyre, bármely időben nagyobb tömeget tud összehozni s ha az ország akármely pontján szükség van az egyetemes egyház támogatására, vagy valami nyomatékosabb kiszállásra: a lelkes sereg rögtön ott terem és lelkesedésével a tett helyen is bizalmat támaszt és másik lelkes sereget toborz.

Itt a legfőbb ideje, hogy ez a hatalmas szervezet az alkotmány sáncái közé is bevétessék s mint a genfi lelkészek testülete (Fejes István püspök javaslata) szerveztessék.

De az sem lesz baj, ha szabad terület marad továbbra is és teljesen önállóan intézi dolgait.

A Kálvineum alapjait már jóformán lerakta, de hozzá fogott a belső építkezéshez is.

A belmissziói kurzust értem, melyet rendkívüli fontosnak itélek. Azért is, hogy ez a fontos mozgalom a túlzó iránynak kezéből kivétessék s ami eddig csak afféle különleges divatszertű, vagy túlzás számba menő vállalkozás volt, nyugodtabb mederbe tereltesse és közszükségletté tétessék.

De azért is, hogy a lelkek gondozásának ehez a modern, korszinvonalon álló módjához a mi lelkészeink is hozzá juthassanak.

A mi legnagyobb bajunk az, hogy a mi lelkészeink ma is az 50 év előtti állapotoknak megfelelőleg képeztek.

Az új konventi tanterv csak jelzi a változás szükségességét, de nem változtat a helyzeten.

Meg kell nézni, mit csinálnak ellenfeleink s mit csinál egy szociálista párttitkár? Az egyház, a magyarság, a békés haladás érdekében ilyen sikeres munkát kellene kifejtteni a magyar református lelkésznek is.

Hogy ki is fejthessen, tanulnia kell s hol tanulhatna, mint összejövetele, nagygyűlésen s hogyan tanulhatna, ha nem önként?

Csak a szabadságban, önként, jókedvből, vagy a helyzet okos felismeréséből eredő tanulásnak van haszna és értéke.

Az Orle gyűlésein nem csak lelket veszünk, hanem eszközöket is nyerünk az élet küzdelmének sikeresebb folytatására.

Ezeket az eszközöket az Orle szent egyházunk, hazánk és a közjó érdekében kívánja felhasználni.

Szeretettel, bizalommal üdvözöljük az Orle nagygyűlését és a vezetőknek eddigi sikereikhez további nagy sikereket kívánunk.

Dr. Ferenczy Gyula.

Elnöki megnyitó.

A felsőszabolcsi református lelkészegyesület 1912. évi szeptember hó 12-iki közgyűlésén elmondotta
Vass Mihály, elnök.

Igen tisztelt Közgyűlés!
Kedves Lelkésztestvérek!

Örömet fejezve ki a felett, hogy jelen gyűlésünk ilyen népes, meleg szeretettel üdvözlöm egyesületünknek megjelent tagjait.

Elsőben is lehetetlen meg nem emlékezni arról a szép, erkölcsileg és anyagilag egyaránt nagy jelentőségű ünnepről, amelyet a múlt hó 25-én lelkési árváink otthona javára tartottunk. Mindnyájunkat nagy örömmel tölt el bizonytalanság, hogy főtiszteletű püspök urunk, rövid időn belül, immár másodszor tisztelte meg egyházmegyénket. S jól esik remélnünk, hogy mindkét alkalommal kellemes emlékekkel távozott körünkől.

Örömmel kell bizonyosságot tennünk arról, hogy világi uraink versenyeztek a lelkészekkel és tanítókkal, hogy nagytevékenységű, érdemekben gazdag főpásztorunknak tisztességet tegyenek. Jól esik megemlékeznünk, hogy Szabolcs vármegye közönsége, vallás és társadalmi különbség nélkül osztozni igyekezett, nemcsak a dombrádi örömnepünkben, hanem az árváink javára rendezett szeretetünnepekben is. Fenséges ölelései voltak ezek a szíveknek, lelkeknek!

Az az óhajom, hogy azoknak, akik a Kálvineumi-ünnepek sikerének, fényének emelésében oly nagy tevékenységet fejtettek ki, egyházmegyei közgyűlésünk mondjon köszönetet. Kétségtelennek tartom azonban, hogy egyesületünk minden tagja készséggel hozzájárul ahhoz, hogy egyesületünk is kifejezést adjon hálájának, elismerésének, hogy szerencsétlen árváink érdekében oly önzetlen melegséggel és szeretettel buzgókodtak. Midőn ezt indítványozom, egyben Isten áldó kegyelmét esedezem a készségesen segítő kezekre s nemes szívekre!

Sokat panaszkodunk, hogy egyházi életünk elerőtlenedett, elszintelenedett; s hogy munkánknak, társadalmi állásunknak nincs meg a kellő hatása. Fájdalom, hogy ez a panasz nem alap nélkül való. Azonban be kell ismernünk, hogy ennek főképpen mi, lelkészek, vagyunk az okai. Mert ha megkérdeznők e miatt a mi Mesterünket, azt a választ nyer-

nők, amit az ő közvetlen tanítványai: „Bizony mondom néktek, ha akkora hitetek volna, mint egy mustármag, azt mondanátok ennek a hegynek: menj innen amoda és elmenne és semmi sem volna lehetetlen nektek“. (Máté XVII. 20.) Hogy nem üres, tartalom nélküli szállóige mai nap sem, hogy a „hit hegyeket mozdít“: fenséges példa rá Kálvineumunk ügye. A mozgalom valóban mint egy szerény patalkocska indult meg, aminek nincs még pár éve sem, s alig-alig tudott útat törni azoknak szívében is, kiket legközvetlenebbül érdekel. És ime rövid pályafutása alatt, egy pár embernek törhetetlen hite által, milyen mély medret vájt, milyen rohanó árrá lett, mintegy magával ragadva az egész magyar társadalmat. S csaknem egy millió korona áll rendelkezésre a csekély idő alatt, hogy a magyar lelkipásztorok elhagyott árváinak könyeit letörölni segítsen. Én ebből azt következtetem, hogy ez az érdekelttség egyarántilleti az egyházi életet is s minket, annak szolgálóit is. S ha árváink érdekében valóban hegyeket sikerült megmozdítani, sikerül az egyházi életünk fellendítése, megújítása érdekében is, ha hasonló lelki erővel, törhetetlen hittel látunk a munkához.

Testvérek! A tudomány óriási lépésekkel való haladása nemcsak az öldöklő ágyúk és harci fegyverek átalakulását vonja maga után, hanem a hitélet fegyvereinek, hadviselésének átalakulását is. Amint a népek, nemzetek életusájában átfőrmálódott a hadviselés, épp úgy át kell formálódnia a hitélet mezején is. A régi fegyverek, a régi haremódor immár elégtelenek, amit erősen kiált füleinkbe az az elerőtlenedés, elszintelenedés, amely egyházi életünkben s magunkon annyira nyilvánvaló.

Újabb fegyvereket igyekszik kezünkbe adni a társadalmi élet, követelményeihez alkalmazkodó haremódorra igyekszik megtanítani a belmisszió. Igyekszik megértetni velünk, hogy a nagy természet örök törvénye a létért való küzdelem, a vallásos, a hitbeli dolgokban is kéréllhetetlenül kiköveteli a maga részét. S a kétségtelenül hatalmas erővel megindult vallási evolúcióban az erő nélküli prédikálás, a sablonos, bensőség nélküli imádkozás, a gépiesen végzett szertartásos munka nem nyujtanak kellő támaszt, kellő biztosítékot.

Túlesve a nehéz küzdelmeken, amelyeket a létért való harcban a magyar református egyház oly fényesen megvívott, nagyon belemerültünk a pihenésbe... Sőt a pihenés immár tétlenségé, ernyedettséggé fajult. Mindenekelőtt önmagunknak kell megújodnunk, a mi lelkünknek kell megpezsdülni s hitünk erejével bizonyosságot tenni. A munkamező gyanánt ma már nem elég a templom, keresnünk kell azt a szószéken kívül is. S megfogadván Mesterünk

intését: „*elmenvén tanítsatok*“, teljes lélekkel kell munkálkodnunk a ránk bízott szellemi életnek irányításában, lelki, erkölcsi erejének növelésében. Mi abban a hitben ringatjuk magunkat, hogy nekünk, lelkipásztoroknak is jogunk van így szólani: „*jöjjetek én hozzám*“ s ezért csak azokkal állunk szóba, azokra a kevesekre van munkánknak némi hatása, akik hozzánk jönnek, holott a jó pásztor utána megy juhainak s életét adja azokért. Mi a mi Mesterünknek nem helyettesei, vagy utódai, hanem csak tanítványai vagyunk, akiknek az ő parancsa folytán *el kell mennünk* s hitünk minden erejével azon munkálkodnunk, hogy a reánk bízottak megértsék a názareti Jézus Krisztusnak e hívó szavát: „*jöjjetek én hozzám*“. Nehéz, küzdelmes munka ez, de jól tudjuk, hogy a tanítványok, az apostolok diadalmas útja a szenvedés, a nyomor minden fajával meg volt rakva s Péter apostol szerint: „*ha jól eselekedve, mégis szenvedve túrtok, ez kedves dolog Istennél. Mert erre hívattatott el; hiszen a Krisztus is szenvedett ti érettetek, nektek példát hagyván, hogy az ő nyomdokait kövessétek*“. (I. Péter II. 20—21.)

Nagy örömmel üdvözlöm az országos lelkészegyesületet, hogy hasonló gondolatoktól vezetve s megértve a kor követelményeit, jövő hó 1-én megnyíló kongresszusa alkalmával belmissziói kurzust rendez. Nagy örömmel üdvözlöm, mert látom, hogy e munkával egy ekemélyedéssel lejjebb igyekszik szántani, hogy új termő-talajt hozzon felszínre. S hatalmas magvetést látok, amely anyaszentegyházunk számára új életerőforrásokat fog megnyitni, sőt új reformáció elé fogja azt vezetni. Testvérek! Ti is ily érzelmekkel gondoljatok az országos belmissziói kurzusra, amelynek célja, hogy hitünk, lelki erőnk megacélozódjék s felvértezve folytassuk a nehéz harcot. A szociális kérdéseknek a társadalmi élet minden rétegeibe való beékelése s szellemi életnek folyvást erőteljesebb lüktetése felettéb sűrget erre. Menjünk minél számosabban s legyünk rajta, hogy az életképes magvak ne hulljanak szívében köves talajra, hogy a gazdag vetést a gazdag aratás kövesse!

Ismételten szívből üdvözlöm a megjelent tagokat s a gyűlést megnyitom.

A magyar református lelkészi állás főbb problémái a XX. század elején.

(Folytatás.)

XII.

A belmisszió egyik sikerdús hajtásának látszik az ifjúsági egyesület. Külföldi országokban ezen nemes intézmény virágkorát éri, míg nálunk a kezdet nehézségeivel küzd s a magyar talajban minden

küzdelem dacára sem tud erős gyökeret verni. Soha sem felejttem el, amit az ifjúsági egyesületek világszövetségének a titkára, Fernand mondott nekem Svájcban Aaranban egyik ifjúsági egyesületi konferencián: „Érdekes is az a magyar ifjúság! telve életerővel, telve életkedvvel; csoportosítani is lehet valamely eszme körül, amelyért lángolni, lelkesedni tud, de, fájdalom, ez a lelkesedés nem sokáig marad meg. Össze lehet őket hozni az ifjúsági egyesületbe, de sokáig összetartani nem lehet”. Fernand sokat utazott, világlátott ember s többször megfordulván Magyarországon is, alaposan megismerte a könnyen hevülő, lobbanékony magyar természetet. Kérdezze meg magát minden lelkésztársam, aki valaha ifjúsági egyesület szervezésével foglalkozott, hogy vajjon ért-e el nagy eredményt; nézzen szét széles e magyar hazában, talál-e sok virágzó ifjúsági egyesületet. Bizonyára nem sokat; a létezők is csak vergődnek, vegetálnak. Az oka ennek a sajnálatra méltó tengődésnek egyáltalában nem vezethető vissza a mi magyar ifjúságunk vallástalanságára, hiszen különösen falusi gyülekezetekben, az ifjúság templomba járása ellen nagyobb kifogás alig tehető; sőt még a földmíves ifjúság duhaj, szilaj, a nemesebb intézmények iránt való fogékonytalanságáról sem lehet itt szó. Ma már sokat művelődött a mi ifjúságunk s a verekedések, duhajkodások korszaka kezd lejárni. Itt Bihardiószegen, hallom az idős emberektől, régebben napirenden voltak a verekedések és ma már ilyeneket nem ismerünk. Hat évi itteni működésem alatt egyetlen verekedés sem fordult elő a magyar református ifjúság között, amely ma már nem bottal felfegyverkezve jár az utcán, hanem anélkül, tiszteségesen, illedelmesen. A magyar földmíves ifjúságot megérintette az idők szele, nem a duhajkodást, hanem az illedelmes magaviseletet tartják erénynek s az izgágát, a rakoncátlankodót maguk között is „paraszt”-nak nevezik. És még az így átalakult ifjúság között is nehezen létesíthető az ifjúsági egyesület, még pedig eltekintve a magyar földmíves osztály fentebb vázolt természetétől, főképpen azon okból, hogy a mi földmíves ifjúságunk nem érzi az otthon hiányát, mint a nagy gyárvarosokban az iparos ifjúság. Már pedig a külföldi ifjúsági egyesületek egyik célja a családi otthon pótlása.

Nagy akadálya az ifjúsági egyesületek létesítésének a helyiség kérdése. Szegények vagyunk. Egyházaink, kevés kivétel nélkül, nem képesek az ifjúsági egyesület céljára megfelelő termet előteremteni. Az iskolákban tartani az ifjúsági egyesület összejöveteleit alkalmatlan. Barátságos, kellemes helyiségre volna itt szükség, amely képes legyen a jó ízlést is felkelteni az ifjúságban. Előbb teremtsünk megfelelő helyet az összejövetelekre fűtéssel, világítással:

akkor hiszem, hogy több ifjúsági egyesületünk lesz, mint eddig. Nálunk is az ilyenmű egyesület létesülése — remélem egyidőre — a helyiség hiánya miatt szenvedett hajótörést. A bajon aztán úgy segitettem némileg, hogy a kényelmesen berendezett Népkör választmányát — bár nehezen — sikerült reá vennem, hogy a serdülő ifjakat is felveszi tagokul. A billiárd, a sakk, a gazdag könyvtár használása többet ér bizonyára, mint a kávéházak látogatása. A Népkörben aztán felolvasásokat tartunk a téli estéken, amelyeket az ifjú tagok örömmel hallgatnak. Csak az a baj, hogy a Népkörbe csak a 18 évtől kezdve vesznek fel az ifjak közül, még pedig az én indítványomra, csak kifogástalan, jó magaviseletűeket. Ámde még mindig ott van a 12 évtől 18 éves korig levő ifjúság, amelynek már művelődés szempontjából is szüksége volna az ifjúsági egyesületre.

Ezen az állapotban, hogy t. i. ebben a korban levő növendékek vallásossága a minimumra ne csökkenjen, nagyon megszívlelendő eljárásnak tartom azt, hogy a lelkész a gazdasági ismétlő-iskolában legalább hetenként a téli hónapokban tanítsa a vallást. Ezen az órán a növendékek gyakorolják magukat az éneklésben és vallásos ismeretekben. Én ezen vallásórákon úgy az ismétlő fiúknak, mint leányoknak az egyháztörténelemből tartok előadást s amit egyik órán előadok nekik, azt másik órán kikérdezem; továbbá minden órán olvasunk a bibliából. Szerintem az egyháznak gondoskodnia kell az ipariskolákban is a vallásoktatásról. Csak ilyen módon előkészített talajban épülhet fel az ifjúsági egyesület, amelynek alapításától egy lelkésznek sem szabad eltekinteni, különösen ott, ahol a körülmények megengedik.

Nemcsak az ifjúság, hanem az idősebbek vallásosságának az ébresztésére is igen sokat lehet tenni a vallásos iratok terjesztésével, amelyek között első helyen áll a „Téli Ujság” és a protestáns irodalmi társaság kiadványai. A „Téli Ujság” a mi magyar református népünk között évről-évre nagyobb közkedveltségnek örvend, amit bizonyít az a körülmény, hogy minden évben nagyobb az előfizetők száma. Pl. nálunk egy pár évvel ezelőtt 12 volt az előfizetők száma erre a vallásos irányú lapra s ma már körülbelül 200 példányban jár hozzánk a Téli Ujság. A protestáns irodalmi társaság kiadványai megismertetésére legtöbbit tesz az a már fentebb említett eljárás, hogy t. i. a konfirmándusok között ingyen osszuk ki azokat. Ezen kiadványok tartalma többnyire a mi protestáns egyházunk dicső múltjából lévén véve, népünk örömmel olvassa azokat, mivel az a kör, amelyben ezen elbeszélések mozognak, nem idegenszerű, nem a mi népünk felfogásával ellenkező.

Dr. Veress István.

Csokonai és a rézmetsző deákok.

Irta: Eesedi István dr.

A debreceni ős kollégium egyik félreeső cétusában három fiatal lángbuzgalmú teológus robotolja az életet. Mindegyiknek az életcélja más, minthogy az Isten szolgája legyen. Csokonai dalaival gyűjtja lánggra az ifjúságot, Márton József tudósnek készül, a harmadik, Karacs Ferenc, talán „ördögös” mesterének. Hatvani Istvánnak akar utódjává lenni, midőn fizikai kísérleteivel bámulatba ejti a kollégiumot látogatásaikkal gyakran kitüntetett előkelő pártfogókat s emellett másik tanítójának, Pethe Ferencnek vezetése mellett a betűvetésben, rajzolásban és a rézbevalómetszegetésben is ügyesíti kezeit.

Igen, ha volt idő, midőn a szerzetes iskolák élete a túlvilág után áhító néma szemlélődésében merült ki, ha volt idő, midőn a lelkek e szemlélődésből kissé felszabadulva a lélektelen másolásban kerestek szórakozást, úgy talán a debreceni kollégiumban történt az először, hogy hallgatói a művészetet a pedagógia céljaira gyakorolják és fölhasználják.

Hogy ki vitte be a rézmetszés mesterségét a debreceni kollégiumba, azt má határozottan nem tudjuk. Annyi azonban bizonyos, hogy az országban szerte működő rézmetszők nem voltak hatás nélkül a legációk és szuplikációk alkalmával hazánk messze vidékein megfordult teológusainkra; másfelől az évről-évre külföldet, főként Hollandiát látogató tudományt kedvelő fiaink előtt sem maradhatott ismeretlen az ezidőtájt igen fellendült rézmetszés művészete s nem egy közülök megismerkedvén e nemes mesterséggel tovább ápolta azt házi tűzhelyénél és rokonszenvet keltett más művészlekekben is.

Az első rézmetsző deák az a *Kovács Gábor* lehetett, aki „*A keresztjén ethika... rövid sommája*” (1750.) c. könyv elé a következő szimbolikus képet metszette: Krisztus és Mária s még néhányan ülnek egy társaságban, amint ez Lukács evang. X. r. 42. v. írva vagy onnan idézett textus: „*Mária pedig a jobb részt választá*”.

Kovács után rögtön *Farkas István* deákat kell említenem, aki a Sinai Miklóstól kiadott és előszóval ellátott „*M. T. Ciceronis Epistolarum Selectarum L./III. ... Debrecini 1767.*” c. könyv címképét rézbe véste. Egy könyvtárban asztala mellett ül egy tudós, akinek szolgája irat-tekercset nyújt át.

Szintén az első rézmetsző deákok közé tartozik a már említett Karacs Ferenc is, aki 1787-ben szubszkribált. Saját állítása szerint a rézbe való metszegetést a debreceni kollégiumban kezdte meg. Azonban ilyenfajta munkája ez időből nem maradt ránk. Legalább nem tarthatjuk metszet utáni lenyomatnak sem a „*Fuguræ geomatricæ*”

1788. c. rajfüzetét, sem azt a 34 drb. térképlapot, melyet „*Descriptio Orbis Antiqui*” 1789. gyűjtemény alatt őriz a debreceni kollégium nagykönyvtára. Egy 19 éves ifjú teológusnak pompás tollrajza ez s gyakorlatának hiányait nem egy elrontott térképlap bizonyítja.

Karacs-csal együtt kell felemlítenünk Pethe Ferencet. Igaz, hogy az ő debreceni tartózkodásához egyetlen egy munka sem fűződik, de ő tervezte és rajzolta a távoli Hollandiában rövid öt évi tartózkodása alatt azt a néhány magyarnyelvű térképet, amellyel oly pompásan díszítette az általa hibátlanul kiadott „*Hollandi Magyar Bibliát*” Ultr. 1794., hogy az akkori angol régens, a későbbi IV. György, értékes, 36 drb aranyat nyomó arany éremmel jutalmazta meg.

Az a nagy szellemi fellendülés, mely József császár halála után a nemzetet áthatotta, a debreceni kollégium tanárait és deákjait első sorban ragadta magával. Ha tény az, hogy ezidőben egy irodalmi kör alakult, az még inkább áll, hogy minden külső szervezeti szabályok nélkül bár, csupán a szellemi közösség kapcsán, már jókorán egy tudományos társulat alakult, melynek polgárai feladatául tűzte ki az összes tudományokat magyar nyelven szólaltatni meg. Törekvésük nemes múltban gyökerezett, kivételre kiváló szellemek áldozatkészsége vállalkozott. Ámde míg a tanárok jó magyar tankönyveket írnak, a deákok a tanítás szemléltető eszközének előállításán fáradoznak. Sokan közülök megtanulják a rézmetszést. Nem ment ez egyszerre. Eleinte csak egyes betűk, vagy szavak bevésését kísérik meg, később egyes latin, vagy magyar verset metszenek rézbe. E versek közül sok elveszhetett, de a ránkmaradt pár darab klasszikus példáját adja a kollégiumi cétus pezsgő deákélet egészséges, jóízű humorának. Az egyik pl. így kesereg az ifjúság mulandóságán:

„Vig napok szárnyon jártok
Egy szempillantást sem váltok.
Még meg sem kóstolhattam
Izete, elhagyattam”.

Metszette: *Szalatsi Sándor*

A másik meg így tréfálkozik a szigorú papi erkölcsökkel:

„Természetes édes ösztön
Egy szeretőt tartani:
De a papok szent törvénye
Szokta azt eltiltani:
Azért tehát vagy a törvényt
Vagy a természetünket
Változtassátok meg papok,
Mit kínoztok bennünket!
Eszem a lelketeget”.

Sculpsit *Moses Dē si.*

Azonban a vidám verselést csakhamar a komoly munka váltotta fel. A tanári kar már 1797-ben sürgette a térképek készítését, megparancsolván, hogy: „*minden deáknak mappája legyen*“. Csakis e felszólítás után alakulhatott meg a kollégiumi ifjúság kebelében a rézmetszők társasága, mely feladatául tekinté az alsóbb iskolák tanulóit a kívánt térképekkel ellátni. A vállalat lelke és vezetője, a társaság legbuzgóbb és legtehetségesebb tagja *Eröss Gábor* tógátus deák volt, felügyelő és szellemi irányító pedig Budai Ésaías tanár. E társaság később maga köré vonta a Kollégium egész józan ifjúságát, melynek csillaga ekkor már a fiatal Csokonai volt.

Csokonai és említett két barátja: Márton József és Karaes Ferenc az iskola ezen átalakításában nem vettek részt. Az 1793. év felbontotta barátságukat. Az akkor szokásos akadémiái rektorság annyira eltávolította őket egymástól, hogy sohasem találkozhattak többé hosszabb időre. Csokonai debreceni publikus preceptorsága után csakhamar vándor poeta lett (1795). Márton József endrédi rektorsága után Görög Demeter ajánlatára a bécsi egyetemen a magyar nyelv tanára. Karaes Ferenc pedig a margittai három éves rektorsága után Pesten nyitja meg csakhamar országos hírvé lett rézmetsző műhelyét. Mikor már költőnk 1800-ban hosszas távollét után újból szülővárosába jő, a kollégiumban már egy hatalmasan működő rézmetsző társaságot talál, barátságot köt velük, különösen annak kalandos lelkű vezetőjével: *Eröss Gáborral*. Szorgos munkája közepett is az Oskolai Uj Átlász már kész, most őt társával egy ó-atlaszon dolgozik, rábíruja *Eröss* barátját, hogy egy alkalmi verse elé címlapot metszen. *Borbély Gábor* es. kir. huszárkapitány 1800-ban nőül vette annak a *Vaynak* a leányát, aki a költő szerint:

....azért vájja
Debreceinek dombjait,¹
Hogy bő étekkel táplálja
Az ágyúk éh gyomrait“.²

Ez egybekelésre írta Csokonai „*A szépség Ereje a' bajnoki Szíven*“ c. versét, mely elé *Eröss Gábor* deák egy liliomot öntöző Ámort metszett. E könyvecskét Csokonai Lillájának saját kezevonásával ajánlja kegyeibe: „Elfelejthetetlen Angyalom! Vedd ezt a kis könyvet azzal a szívvel, amilyennel ajánlom s emlékezz meg írójáról, aki miattad siet a halálhoz, akit Te hidegebben fogadsz, mintsem érdemelné, élj vígan. Csok“.

E költemény által Csokonai, a rézmetszet által *Eröss Gábor* a *Vayak* kegyeibe jutott, kik később

¹ Salétrom inspektor volt.

² A szépségereje a bajnoki szíven. 5. versaksz.

is nem egyszer menték meg a nemes lelkű fáradhatatlan *Eröss*t a végveszélytől. Így az 1809. évi francia háborúk idején, amidőn nálunk verbuváltak kötéllal a franciák ellen, hogy *Eröss* a mangaléta hordozástól megmeneküljön, br. *Vay Miklós* salétrom házánaál egy becsületes Notárius lepkévé kellett lennie, bármennyire irtózott is művész lelke e becsületes titulusu kondítiótól“.¹

Rátermett kezét csakhamar igénybe veszi ismételten a költő. Midőn 1801 végén *Anakreoni dalait* kiadni készül, *Eröss* barátját kéri fel *Anakreon* areképének a kimetszésére. *Eröss* gyönyörű alkotást vitt véghez. *Anakreont* pontozott modorban, görögös haj- és szakállviselettel, fején babér-koszorúval ábrázolja. A költő nemcsak a könyv belsejét, hanem a külsejét is díszes borítékkal akarta csinosítani. Egyik oldalára *Hafiz sirhalmát*, másik oldalára pedig barátjának, Márton Józsefnek csinos ajánló versét akarta metszeni. E tervei azonban füstbe mentek, sőt az *Anakreoni* dalok is pénz hiányában, árván a könyvnyomtató kezében maradtak mindaddig, míg 1806-ban *Rhédey Lajos* ki nem váltotta.

Ámde nemcsak hivatalos megbízások, hanem az őszinte barátság, az eszményi cél és az anyagiak rendezése is hozzákötötte Csokonait a társasághoz. Költőnk, aki anyagiakban folyton szűkölködött, többször igénybe vette a társaság pénzbeli támogatását, ők örömmel kölcsönöztek a már akkor híres költőnek, örökké ifjú barátjuknak, kinek „Külseje olyan, mint a magára hagyott természet, lelke hasonló a tavaszhhoz, mely mikor borongós is, játszik és terem“.² A költő bizalmukkal sohasem élt vissza. 1804-ben *Derecskére* távozta előtt metsző barátait ki akarván fizetni, *Dombi Mártontól*, az akkori szeniortól kért pénzt: „a metszők szívessége eránt lettem volna — írja, — ha ily szorgos útkokra ily kevés pénzek mellett én is hátramadást szerzettem volna nekik. Készebb lettem volna a *Chremeseket* (uzsorás) nagy interessel megkínálni, mint azt cselekedni. Te is barátom, könnyíts azon kevés summával (30 frt.) sorsomon, becsületemen. Ha szükséged lenne is vásárig a pénzre, kész lennék néked is mástól kérve megadni“. A benső barátság, mely szíveiket az ifjú lélek feltétlen bizalmával és önzetlen szeretetével kapcsolta össze, minden siker, minden újabb elismerés után szilárdabbá lőn keblükben. Ezt bizonyítja nemcsak az az összetartás, mely másfél évtizedig tartja össze a derék ifjakat hazánk, kulturánk díszére, hanem Csokonainak „*A három rézmetsző Atyafiak*“-hoz intézett gyönyörű levele.³ Ebben, míg egy-

¹ *Eröss Gábor* levele *Kazinczyhoz* 1811 máj. Dr. Váczy I.: *Kazinczy F. levelezése*. VIII. k. 513.

² Csokonai V. Mihály levele *Vay Johannához*, Miskolcz, 1800 jul. 25.

³ Kézirata a debreczeni kollégiumi nagy könyvtárban.

felől emléket állít művész barátainak, másfelől az egyszerűség költői nemes hangján búcsúzik el jótevőitől: „Bocsássatok meg, ha erőtlenségem miatt mostanában, vagy régebben olyat szólhattam, vagy cselekedhettem, ami a barátságnak valamelyik tisztelt törvénye ellen lehetett. Szívem mentse ki azt előttetek, amelynek hasonló szándéka sohasem volt. A hibát ne tegyétek egy helybe a gazzsággal!”

„Hé, Barátaim! mely nehezen esett az nekem, mikor már nem volt pénzetek összeszerzéséhez reménységem; mely igen örültem, hogy a naggyát, ha mind keservesen is, egybe tsinálhattam! Ti nem azt érdemlítetek éntőlem, hogy a világba való kiindulástokban hátramaradást tsináljak, vagy hogy megtsaljalak; de magatok tudjátok, hogy engem is a pénz bejövetele iránt mindenünnen megcsalt a reménység és várakozás; azonban azt is tudjátok, mely szomorú körülállások közt vagyok hosszas nyavajám miatt. Megengedtek tehát, úgy reményelem, hogy aprólékos adóságaimmal még későbbre maradok...”

Valamint a költő emléket állít rézmetsző társainak, épúgy a deákok örökölik meg hányatott életű barátjoknak képét. Rézmetsző barátai nélkül ma nem volna meg a költő hiteles arcképe.

(Folyt. köv.)

Az apagyi templomszentelés.

Szeptember 22-én folytonos esőben, de lelki melegségben folyt le az apagyi református egyház örömnépe, megújított templomának felszentelése.

Régen készültek már erre a magasztos ünnepre az apagyi református egyház lelkes előljárói és hívei, miután mindeneket megújítva teljes szépségében láthatták s az igazi kálvinista öntudat érzetével szemlélhették fáradságos, de buzgó és áldozatkész munkájoknak magasztos gyümölcsseit: a teljesen új iskolákat, a megújított lelkész és tanítói lakot és páratlan szépségű templomukat. Évtizedek munkájának is példaszerű volna az az alkotás, amit az apagyi hívek pár év alatt végeztek s talán ennek az érzete tette az ő ünneplésüket olyan bensőség-teljessé.

Reggel 8 órakor érkezett meg fáradhatatlan püspökünk nt. Hajdu Zsigmond úr kíséretében, hogy részt vegyen hívei örömeiben s apostoli lelkesedésével és buzgóságával az élő keresztyén hitet erősítse lelkeinkben. Az állomáson a főszolgabíró úr, a templom előtt pedig az egyház buzgó főgondnoka üdvözölte szeretett Főpásztorunkat. A templom megnyitása s megszemlélése után a lelkész-lakon vártuk az istentisztelet kezdetét.

A nagy és diszes templomot teljesen betöltő hívek arcáról csak úgy sugárzott az áhítat melege, midőn hallgatták a püspök úr magasztos, felszentelő imáját. Bizony, a sok cifra ceremóniánál sokkal fenségesebb, szívhez szólóbb és felemelőbb az a hálaadó és megáldó imádság, amelyet mindenki ért és érez egyaránt.

Az előadásnak és mélységes gondolatoknak nagy mestere, Andrassy Kálmán buji lelkész úr tartotta ezután az alkalmi predikációt gyönyörködtetve hallgatóit remek beszédével s tanítva ama nagy igazságra, hogy csak a Krisztustól kell nekünk tanulnunk, mert Ő az, aki az alvó, haldokló lelkeket is életre kelti.

Úrvacsorai beszédet Korocz József főjegyző tartott, Bokros Elek aljegyző pedig keresztelt.

A templomszentelés méltó befejezője volt a nagytiszteletű Görömbei Péter esperes úr záróbeszéde, aki költői és történeti vonatkozásokban mutatta fel az egyházak, közelebbről az apagyi egyház haladását, megújítását s ihletett szavakkal kérte reá s az egész anyaszentegyházra Isten áldó és megszentelő kegyelmét.

Küldöttségek fogadása után a háziasszony fáradhatatlan gondosságát dicsérő közehéd volt, amelyen a püspök úr, a két esperes úr (közép- és felsőszabolcsi), Péchy Béla úr, az egyházmegyei fő- és aljegyző s a helybeli lelkész mondottak remek beszédeket.

Délután 3 órakor pedig a templomban tartott orgona-hangverseny nyújtott a megjelenteknek feledhetetlen élvezetet. Ennek fénypontja volt a Kozma Zsigmond biharnagybajomi lelkész úr által előadott s az énekvezérek által kísért melodráma. Ugy az előadás művészi temperamentumos előadása, mint a kíséret éneke és zenéje lebilincselte az egész hallgatóságot. Nagy András debreceni, a dévaványai, kunhegyesi és sárrétudvari énekvezér urak töltötték a program többi pontjait. Különösen nagy volt itt az Erdélyi Imre bátyánk öröme, midőn meghallotta az új énekeskönyvbe felvett egyik darabját Nagy András úrtól előadni. A darabhoz teljesen méltó volt az előadás.

A hangverseny végeztével aztán püspök úr a kongresszuson való rövid idejű vizontlátás reményében búcsúzott el az esteli mulatságra még ott maradt társaságtól, egy teljesen újra épült, virágzó s élő hittel dicsekedhető egyház minden tagjának s a megjelent vidékieknek igaz ragaszkodását s hódoló tisztelét vivén magával.

Pataky László,
nyirgyulaji lelkész.

Dr. Böszörményi Géza
1884—1912.

„Ha nyári éjszakán csillagot látunk lefutni az égről, gondolataink önkéntelenül követik azt a végtelenségbe, melybe alámerült s tekintetünk tovább nem a menny ragyogó boltozatán, hanem annak az egy csillagnak a sorsán mereng. Kinek sirja mellett állunk, ilyen futócsillag volt a magyar kultúra egén...”

Ez volt az exordiuma annak a szívekig ható, magas szárnyalású emlékbeszédnek, mellyel a bihari egyházmegye aranyszájú esperese a nagyváradi református tanítónőképző-intézet nevében búcsút vett dr. Böszörményi Gézától. És akik ott állottunk azon az őszbehajló, borongós délutánon a szalontai temető akácai alatt, a nyitott sír előtt, mélyen és igazán átéreztük, hogy ez a szónoki kép ezúttal nem a gondolat köntöse csupán, hanem egy tüneményes lángolással indult s korán kilobbant élet igaz jellemzése.

Ki volt Böszörményi Géza?

Azok előtt, akik közelebről nem ismerték, irigylésreméltóan pompás carriert megfutott ifjú, előttünk, kik barátai voltunk, a kiváló képzettsége, mély tudása mellett is szerény, mindenkhez egyformán szíves, szeretettel teljes papfiú. Olthatatlan tudománysohajjal, tüzes ambíciójával, páratlanul rokonszenves egyéniségével, nemes jellemével ifjú kora dacára oly fényes pozíciót vívott ki magának, aminővel jogosan csak a választottak dicsekedhetnek. Az volt csakugyan, a választottak közül való, aki azon az őrhelyen, ahová az isteni gondviselés állítja, — rövid ideig bár, de emberül megállott s dísz, dicsősége lehetett volna reformált egyházunk tudományos életének. Ha mindazt, ami agyában forrt, mi lelkét tette hevíté, megvalósíthatta volna, ha azt a sok jogos reményt, melyet hozzája fűztünk, oly korán szét nem tépte volna a halál, bizonyára nem a szerény falusi pap — bár hű barát, — tolla róna a kegyeletnek e sorait...

De így is, elvégzett futása, élete pályája bár tragikus rövidségével megdőbbsent és lever, tartalmával, eredményeivel vigasztal és fölemel. Megnyugtató és fölemelő dr. Böszörményi Géza életében az igaz érdem megbecsültetésének, a fitogtatás nélkül is ragyogó, Istenadta talentum diadalának látása és tapasztalása. Hiszen szemünk az effélék látásától mikéntha egészen elszokott volna már ebben a mindenféle csörtetésnek, stréberségnek hódoló, protekciókkal s más efféle fegyverekkel harcoló, sötét világban...

*

Böszörményi Géza Gyantán (Bihar megyében) született, 1884 február 3-án, ősrégi papi családból, mely a Lévi nemzetségéhez való tartozandóságát fel tudja vinni csaknem a reformáció koráig. Ilyen családi körben, mondanom se kell, milyen szülei gondozásban és nevelésben részesült. Puritán jelleme, mély vallásos érzülete mindenestre a családi tűzhely melegében gyökerezett. Elemi iskoláit s a gimnázium 4 alsóbb osztályát Nagyszalontán, a felsőbb osztályokat pedig mind fokozottabb sikerrel Szászvároson végezte, mely utóbbi helyen a német nyelvet is elsajá-

titotta. A praematurus ifjúnak szép jövődőt lehetett jósolni, bármelyik életpályára lép.

A természet szépsége iránt táplált rajongó lelkesedése indíthatta arra, hogy előbb a selmechányai kir. erdészeti akadémia hallgatói közé lépett. Itt azonban mindössze félételt töltött. Jókora belátta, hogy ez a pálya minden szépsége mellett sem lesz képes más irányú s magasabb ambíciót kielégíteni. Ehhez járult, hogy egyik tanulmányi kirándulás alkalmával könnyen végzetessé válható baleset érte, mely után hosszabb ideig betegeskedett. Elhagyva hát Selmechányát, a kolozsvári egyetem filozófiai fakultásán a magyar-német nyelvi szakra iratkozott.

A tanárképző intézet felolvasó ülésein csakhamar feltűnt előadásaival s bírálataival, melyekkel tanárai kitüntető elismerését s kollégái tiszteletét és szeretetét vívta ki magának, sőt már ekkor, mint egyetemi hallgató a finn-ugor-magyar összehasonlító nyelvtudomány eredményes műveléséért a m. tud. akadémia részéről is jutalomban részesült. Doktori disszertációja, melynek címe: A jánosfalvi nyelvjárás. (Lásd: a Nyelvtudományi Közöny 1905. évi egész füzetet betöltő — számát.) Szakkörökben méltó feltűnést keltett.

Páratlan szorgalmát, rendkívüli munkabírását, igazolja, hogy szakvizsgáival, paedagogiai szigorlataival s a doktorátus megszerzésével rövid 5 hónap alatt elkészült.

Az ifjú tudós első ízben a budapesti Markó-főreáliskolában nyert alkalmazást. Innen félévi működés után 1906-ban, tehát alig 23 éves korában a kecskeméti református főgimnáziumba választott meg a magyar-német nyelv és irodalom rendes tanárává. Ebben az évben meg is nősült, tudományos ambícióban hozzá méltó nőt: dr. Keresztély Irma okl. tanárnőt választván magának élettársul.

Szakadatlan munkában töltött Kecskeméten több mint 4 évet. A gimnáziumi tanórák mellett a jogakadémián is prelegált, mint különféle filozófiai tárgyak előadója. Mint az ottani református presbiterium jegyzője — nagy munkát fejtett ki különösen a főgimnázium újjá építtetésének ügyében. Tanári működésével, — a társadalomtudományok köréből merített időszakos felolvasásaival, hírlapi munkásságával felettes hatóságai becsülését s általában az értelmiség osztatlan tiszteletét annyira megnyerte, hogy a nagymagyar metropolis társadalmi életében csakhamar vezető szerephez jutott.

Óriási elfoglaltsága mellett időt szakított magának arra is, hogy tovább folytassa kedvenc tanulmányait az összehasonlító nyelvtudományok terén. Ide mutatnak Budapesten a Nyelvtudományi Társaság gyűlésein tartott felolvasásai s különösen már ekkor megkezdett nagy műve: „Tanulmányok a magyar-finn-ugor nyelvek összehasonlító jelentéséhez”. 3 kötetre tervezte e nagyszabású munkát, éjt napot egygyé tevő szorgalommal dolgozott rajta, az anyagot hozzá teljesen egybegyűjtötte már, de feldolgozása csak 1 kötetre valót sikerült. A Sturm und Drang e lázas időszakában érte a kitüntető meghívás, amely egyházkerületünk egyik újabb intézményének, személfényének: a nagyváradi református tanítónőképző intézetnek igazgatói hivatalát ruházta rá. Nagy kitüntetés volt ez — bár megérdemelt, — de oly széles s

feladatokban oly gazdag munkakörrel, melynek súlya alatt még az oly hatalmas testi-lelki képességekkel megáldott, ifjú munkaerőnek is össze kellett rokadnia. Egyébként, mint családjától értesültem, már Kecskeméten is jelentkeztek az utóbbi időben a szakadatlan szellemi munka reakciójaként idegbajának rém jelei. De még ekkor távolról sem gondolhatta volna senki sem, hogy a b. e. Sáfrán Lajos örökében ő is hasonló tragikus véget ér.

Új hivatalában tanári tisztével s az intézet adminisztrációjával járó nagy elfoglaltsága mellett rengeteg időt áldozott — még éjszakáiból is — tanulmányainak: folyvást dolgozott. Hiába intették szülei, hasztalan kérlette ifjú hitvese, nem ismert pihenést. Végre is ez a túlfeszített munka úgy megőrölte idegeit, szervezetét, hogy ez év tavaszán összeroskadt s családja a kolozsvári állami ideggyógyintézetben helyezte el. Mintegy fél évig volt itt ápolás alatt. Néhány héttel halála előtt megmondották az orvosok a mélyen súlytott családnak, hogy nincs többé remény. A szomorú jóslat valóra vált. 1912 augusztus 22-én délelőtt 11 órakor dr. Böszörményi Géza tragédiája befejeződött. Holttestét hazaszállították Szalontára: temetése a nagyszámú rokonok, barátok, tisztársak és tisztelők sokaságának impozáns részvete mellett augusztus 24-én ment végbe.

A porba sújtott agg szülők, a korai özvegységre jutott hitves méltán sóhajthatják: „A mi reményünk napjai elmúlnak“.

Mi pedig Böszörményi Géza haláláról emlékezőn, éltünk semmi voltának érzetében Istenre függesztjük szemeinket s megalázkodva ismerjük el a temetés alkalmával functionált nt. Széll Kálmán ny. esperes halotti textusának örök igazságát: „Óh Isten bölcsességének és tudományának mélyes gazdagsága, mely igen megtudhatatlanok a te ítéleiteid s végekre mehetetlenek a te útaid!“ (Róm. 11. 13.)

Papp László,
borsi lelkész.

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Legyen szíves megbocsátani azért, hogy ismét „csak“ levelet írok. De nem tehetek másként, mert annyi mindenről óhajtók írni, hogy írka-firkámnak külön címet nem tudok keresni. Nem is fárasztanám szerkesztő urat egyszerű gondolataimmal, nem is kérnék helyet ezeknek az együgyűségeknek a mi lapunkban, ha... nem esne az eső.

De hát esik. És így az íróasztal mellé vagyok kárhozthatva. Mert az ez! Szabad természet helyett íróasztal! Ott kint „a szenvedélyes bánat helyett, melyet emberek között, vagy szobánkba zárva érezünk, szelíd megnyugvás tölti lelkünket...“ itt bent:

„Hánykodik az elménk hullámról-hullámra:
Rajzol a képzelgés álmatlan pillánkra:
Pillánkat beírja mozgó képeivel
S képeit a tarka életből szedi fel.

Ott van a bizalom: ez a dőre álom,
Ott ül a gyöngé hit, egy törött nádszálon,
Ott van a reménység s örök rettegéssel
Futja versenyét a kétségbeeséssel...“

Milyen jó volna most ott kint hallgatni az eső zúgása helyett a gép „zúgását“ s íróasztal helyett megülni egy fa tövében.

„Kereszt jutalma a fáradságoknak,
Mindenfelé keresztet osztogatnak.
Arany keresztet tűznek a fejedelmek
Jobbágyaik mellére; a földművesnek
Oszt a természet búzakeresztet;
Fakereszt illet, megváltók, titeket“.

Mi ugyan „megváltók“ nem vagyunk. De vagyunk munkásai. S ezért kijár nekünk a búzakereszt mellett a fakereszt is.

Milyen jó volna hát ott kint lenni s firkálás helyett hallgatni nevetését azoknak a turkóknak, akik felett imádkoztunk, akikre vonatkozólag szoltunk:

„Lágyan reng a bölcső, ringasd édes anyja;
Addig lesz ő boldog, míg kezded ringatja!
Azután az élet csavargós útain
Az emberek között nem sok jót remélhet“.

Hanem hát térjünk a dologra. 1887-ben halottam egy felolvasást. Benne az álomról és annak jelentőségéről volt szó. Tartotta pedig azt a felolvasást egy kiváló tanárunk. Jegyzeteimet szedem elő ismét s olvasom szokból a következőket: „Egy fiatal ember azt álmodta, hogy a Florenc egyik templomának ajtaja előtt elhelyezett kőoroszlán őt halálosan megharapta. Az álom elég különös arra, hogy el ne feledje. A következő reggel több barátja kíséretében ugyanazon templom felé sétál és az álomot kísérő barátainak is elmondja. Mindnyájan nevetnek rajta. Erre egészen a templomhoz érnek s amint a kőoroszlán mellett elhaladnak, a fiatal ember a kő-állat szájába teszi a kezét és tréfásan mondja: „No most harapj meg...“

A következő percben halott volt. Mert megcsipte egy, a kőoroszlán szájába elhelyezett skorpió. ...Én is álmodtam valamit. Még pedig a nagytiszteletű szerkesztő úr felszólítása alapján „az iskolai takarékpénztárakról“.

„Ott az édes álom,
Aki legjobb orvos a világon,
Aki legjobb orvos, aki legjobb dajka...“

De nem verselek tovább. Mert már verselésért egy „Zsigmond“, ki az érmelléken hirdeti az Úr ígét, egyszer amúgy barátságosan megintett. Most meg attól tartok, hogy attól a „Zsigmondtól“ kapnék sokkal nyomatékosabb argumentumot, aki

ígyen ír „Bibliai képek“ című remek művében: „a költői elemet — cum grano salis — megengedhetőnek véljük. Felfogásunk szerint azonban, a vers csak futó világot vessen a tárgyakra, mint a villámlás. Legyen olyan vendég, ki ritkán jó s ezért kedves, gyorsan végezze dolgát és — gyorsan távozzék“.

Hát ezért nem versifikálok tovább. Ha ugyan nem lesz kedvem hozzá! Különben is szoktam néhanéha elmondani Jánosi Zoltánnak egy-egy költeményét. Költemény minden beszéde, ha prózában van megírva is. Költemény, melyből valami nagy gondolatokat veszek:

„Teremtő Isten! hová tekintsek,
Hol ne lássam hatalmat...?
A fényes napban, a porszemben
Te megdicsőíted magad!
Teremtő Isten! földön, égen
Léted kiáltja minden nekem“.

... Ilyen formák azok a nagy gondolatok.

... Mindig lestem, mindig vártam, hogy ez a második „Zsigmond“ egyszer neki ront Jánosinak s amúgy alaposan eldöngeti, már t. i. a verselésért, a költői nyelven megírt s elmondott egyházi beszédért. Mindig lestem és vártam... hiszen: milyen felséges dolog lett volna nekünk nézni ennek a két embernek „szellemi tornáját“.

Tudom, hogy a nem Vásárhelyen szolgáló „Zsigmond“ nem állott volna meg az üldözésben. De azt is tudom, hogy Zoltán sem tágít s talán Kerkápoly Károllyal felelt volna: „Álljon meg maga; magát senki sem kergeti“.

De ennek története van. Atyja az ifjú gyermeket valami csínyért üldözte, de elfogni nem tudta, tehát reá förmedt:

„Állj meg, lánchordta kölyke, mert mindjárt agyonütlek“. Az előbbi pár szó volt reá a későbbi nagy nevű pápai református tanár, majd Magyarország pénzügyminiszterének válasza...

... Milyen jó lett volna, ha ez a két ember vitázik egymással. Mennyit tanulhattunk volna belőle. Főként én. Mindenesetre megtanultam volna Vergiliussal felelni, Szász Károly fordítása szerint:

„Jajjajaj, édes apám, többé sohse versifikálok“.

... Hanem hát ismét mondom, térjünk a dologra. Álmodtam valamit... még pedig az iskolai takarékpénztárákról. Meg is irtam s meg is jelent lapunkban. És aztán nem szólott a dologhoz senki. És akkor már nem álmodtam, hanem gondoltam valamit:

„Gondolatom szappan-buboréki
Csillogók, mint oda fent az égi“

De töredék mindkettőnek útja
Mind szétpattan, mielőtt befutja“.

*

Valamit olvastam a „cooperálásról“ is a lapban. Egy amerikai magyar lelkészársunk emlékezett meg róla. Nem új, legalább előttem nem új eszme. Kicsiny ember vagyok (nem méter szerint). Kicsiny egyházban szolgálok. Hanem azért — mint minden más lelkészársam is — népemnek, magyar vérből eredő testvér magyar véremnek gondját szívemen viselem.

„Az én pályám szép, ámbár nem ragyog,
Én az egyszerű nép őre vagyok;
Enyém jó- és balsorsának fele,
Örülök, sírok résztvevőn vele“.

Szóval: mindig együtt vagyok a Tompa szerint való „árva“ néppel. Azon vagyok, hogy Istenhez emeljem a lelkeket és bizony sokszor mondom:

„... Vak vagy-e szabylád emelni fel?
Bizony megtörténik, minek történni kell.
Gyarló ember keze s gonoszok álmái:
Nem bírják az Istent útain gátolni“.

Szeretem a népet, ezt az én népemet. S ha szólok előtte olyan dolgokról, melyek világi jobblétet vannak hivatva előmozdítani, szólok arról is — s ez a legfőbb tárgya minden szólásomnak, — hogy az Istentől elpártolt s vele dacolni merő emberhez egykor „ama nagy napon“ ne hangozzék szava:

„Gyötörjön a végetlen gondolat,
Csatád hiú az Úrnak ellenében“.

Tehát a „cooperálással“ én is foglalkoztam. Most is akartam kísérletezni, de abba hagytam a gondolattal, mivelhogy a pár évvel ez előtti kísérletezés nem sikerült.

Hogy is volt az? Megállok a templom előtt s beszélgetésbe bocsátkozom hűveimmel, aminthogy K. Tóth Kálmán szerint Spurgeon is szokta tenni. No meg mások is. Megkérdem tőlük: „mondják meg már egyszer maguk is, hogy miről beszéljek a következő vasárnapon?“ „Jobban tudja azt tiszteletes úr, mint mi — volt rá a felelet, — hanem esőért jó volna könyörögni“.

Jól van. Hanem egyről elfeledkeztem. A néhai d...i lelkész esetéről. Őt is felkérték hűvei esőért való könyörgésre. Imádkozott. Meg is jött az eső. De jég alakjában. Olyanformán, hogy abban az évben ott nem arattak. Arról feledkeztem meg, amit az atyafiaknak mondott az akkori — most már csendesen alvó lelkész —: „No, nem mondtam, hogy nem jó az Isten dolgába beavatkozni?!“ Tehát

elfeledkeztem erről — és imádkoztam én is. Azután így jártam, mint a d...iek.

„És akkor engem oly érzés fogott el...
A szőlősgazda is az egyszeri,
Magánkívül s őrzöngve kacagott fel,
Látván, hogy szőlőjét a jég veri;
Dorongot ő is hirtelen kapott fel,
Paskolni kezdte... hullván könyei:
„No hát, no! így kiált — én Uram Istenem!
Csak rajta! hadd lám: mire megyünk ketten?!“

...Ez az én „cooperálásom“ története. A kapott feleletet nem írom meg. Az ilyenekkel szeretek adós maradni. Hanem szívesen szólok még a dologhoz, ha lelkészársaim is beszélnek mellette, de ennek megtörténteig a magam részéről hagyom az egész eszmét az amerikaiaknak. Mivelhogy nem hiszem, hogy ilyen reklam-félével komoly gondolkozású magyar véreink között valamit elérni lehessen.

*

Csiky Lajos kedves tanáromnak „Énekes könyvi tárgymutató“ című könyve került a kezembe. Már régen ismerem s igen örvendek, hogy ezt a „lelkemből“ származó „rákereső“ kalauzt megismertem. Nagy annak haszna. Hiszen összhangzó általa az egyházi beszéddel az éneklés. Régi idő óta vagyok lelkész és mindig jó tanítóm, egyúttal jó kántorom volt valamennyi, aki ott szolgált, ahol én szolgáltam. És minden alkalommal megállapodtunk már előre abban, hogy mit fogunk énekelni. Gyönyörűség volt az én lelkemnek és a gyülekezetnek is. Tapasztaltam. Most pedig azt olvasom a lapból, hogy: „a kántorok hagyjanak fel abbéli virtuskodásaikkal, hogy minél csattanósabban ráenekeljenek a prédikációra“.

No, — szólok magamban, — ez is jó lesz egynek! Majd csak így járok, mint egyik kitűnő papunk kántorja (mindkettő él: az egyik lelkész egy nagy hajdú városban, a másik nyugalomba vonult). Elverte a jég a l...i határt szombaton este. És másnap az volt a templomban az ének:

„Im bejöttünk nagy örömmel...“

*

Még egyet. Igérem, hogy az utolsó. Vannak valami jegyzeteim. Van azokban mindenféle. Ki is kaptam érte, meg is érdemeltem. Hogyne?! Mikor például ez van írva benne egy halotti imádság végzavai gyanánt:

„... Isten veled!
Híven szerettelek...
Te voltál éltem boldogsága,
Te voltál örömem;

Virágos volt a földi pálya,
Mert te jártál velem.
Isten veled“.

És azután közvetlen következik ilyesféle:

„Egy asszony... láрма;
két asszony... zenebona;
három asszony... nagyvásár;
négy asszony... nemzetközi hangverseny harmonika nélkül;
öt asszony... égiháború mennydörgéssel és vilámlással;
hat asszony... eleven pokol;
hét asszony... valóságos végítélet!“

Hát akkor hogy érdemelnék én jegyzeteimért kiméletet?! Hanem van azokban mégis valami. A többek között 36 darab bűnbánati ima, még pedig úgy beosztva, hogy minden bűnbánati napra (böjttől-adventig) külön szólnak. Cifrán, furcsán, mint minden beszédem és írásom: holmi versekkel telítve. De hát én már másként nem tudok írni. Szaboleskával gondolkozom. Ez az: „Egy furcsa vád sűrűn szemembe lobban. ...A versifikálás... „Lehet, hogy ez baj, — de biz' én nem érzem“. ...Érezze más!...“

Bevezetés gyanánt szeretném ezt a 36 imádságot kinyomatni. Azért volna bevezetés, mert siker esetén beszédeim is következnenek. Hanem hát valami aggaszt... Mikor még orthologus neologus háború dúlt, Budenz, a Németországból származó genialis nyelvtudós így szólt:

„Hádign, urraim! Én is aszt tarthok, írja mindenchí uty, ahoty peszél. Vagy — dátign — ahotyan a szhó füle ügyébe kherül“.

Jó Arany János erre csak azt válaszolta: „Ám legyen! Én majd csak megélek valahogy. De a Budenz úr sorsa nagyon aggaszt engemet“.

Hát engem is aggaszt valami. Nem másnak a sorsa, hanem az enyém! Egyszerű imáimmal hogyan merjek a nyilvánosság elé lépni... főként, mikor olyan „furcsán“ vannak megírva, mint pl. ez az írka-firkám is; s akkor, midőn azt hallottam, hogy nekem nincsen gondolatom, csak idézetem?! Nagytiszteletű szerkesztő úrtól kérek szíves tanácsot.*

Végül, hogy következetes legyek önmagamhoz, ismét csak idézek más gondolat hiányában. Jókai Garamvölgyi Ádámja valami levelet mutogatott nevelt fiának: Aladárnak. Olyanféle szerelmes levelek voltak, amiket azokban a szomorú napokban írni szokott a rab magyar a legnagyobb „akadémián“ tanuló kisebb rab magyarnak. Egy kifejezés van

* Csak ki vele s mutatóul minél hamarább ide egyet belőle. Hadd lássuk!
Szerk.

benne: „Látod-e, fiam, hogy milyen bolond az ember, mikor magára van?” Hát én is azt kértem nagytiszteletű szerkesztő úrtól: tetszik-e látni, hogy milyen bolondságok születnek meg az ember fejében, mikor „magára van” s mikor a cséplőgép helyett az íróasztal mellé van kárhóztatva?!

Hanem azért szíves üdvözlét küldi nagytiszteletű szerkesztő úrnak
Kölyi.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
5385/912. szám.

Nagytiszteletű Esperes úr!

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr folyó évi augusztus 27-ről 113,066. sz. alatt arról értesített, hogy „a néhai hidaskürti Nagy Sándor által hagyományozott 100,000 koronából a vak gyermekek részére felépített az első óvó, ahová az 5—7 éves koru vak gyermekek folyó évi szeptember hó elsejétől kezdve már felvételt nyerhetnek. Az óvóban — igazolt szegénység alapján, — nem, vallás és nemzetiségre való tekintet nélkül olyan 5—7 éves korú vak gyermekek nyerhetnek felvételt, akik a vakságon kívül más testi vagy szellemi fogyatkozásban nem szenvednek. A felvett növendékek az óvóban szakszerű oktatás, nevelésben részesíttetnek és megfelelő gondozásban. A felvétel iránti kérvények a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz címezve, a vakok budapesti kir. orsz. intézete igazgatóságához (VII., István-út 95. sz.) nyújtandók be, ahol a felvételekre vonatkozó mindennemű útbaigazítás is megszerezhető”.

Ezen miniszteri intézkedés értelmében midőn a nagytiszteletű esperes urat kérem, hogy ezen áldott intézmény ismertetését a lelkiértársak buzgólkodó figyelmébe ajánlani méltóztassék.

atyafiságos szeretettel vagyok
Debrecen, 1912 szeptember 17-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5488—912. szám.

Az ez évi decemberi pótló és javító érettségi vizsgálatok tiszántúli református egyházkerületünk összes főgimnáziumaira nézve a hódmezővásárhelyi főgimnáziumban fognak megtartatni és pedig:

a) írásbeli vizsgálatok december 16., 17., 18. napjain;

b) szóbeli vizsgálatok december 21-ik napján.

Jelentkezés teljes vizsgálatra december 15. déli 12 óráig, szóbeli vizsgálatra pedig december 20., déli 12 óráig.

Tisztelettel vagyok
Debrecen, 1912 szeptember 19-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

KÜLÖNFÉLÉK.

Honvágy.

*Ki száműzöttként bujdosik hazálan,
S nincs, ahová fejét lehajtsa bátran,
Kinek nincs álma, csöndes éjszakája,
Az a szegény, az az igazi árva.*

*Maroknyi por ha volna birtokába,
Nem roskadozna oly nagyon a lába.
Midőn eseppenként hull a szive vére:
Gyógyír gyanánt kötözné mély sebére.*

*Ah, mérhetetlen lávolság kódébe
Engészik a szülőföld drága képe.
Határait a csillagok se látják,
Nem jut oda, csak sóhaj és imádság.*

*Birhatná kincsét a kerek világnak,
Mit ér, ha keblén tort ütött a bánat!
Honába sir a lélek roskadozva,
Míg el nem éri a halál orozva.*

Baja Mihály.

A Magyar Földrajzi Társaság Debrecenben. Múlt vasárnap tartotta a Magyar Földrajzi Társaság évi nagy közgyűlését Debrecenben. A hozzánk érkezett tudósokat a legnagyobb tisztelettel és a szokásos vendéglátással fogadta Debrecen. Kár, hogy a végtelen rossz idő lehetetlenné tette a szép program teljes keresztülvitelét, de így sem volt képes elrontani a fényesen sikerült ünnepély és nagygyűlés sikerét. A felolvasásokat nagy és előkelő közönség hallgatta végig, lelkesen tapsolta az előadókat s meleg szeretettel ünnepelte a nagynevű férfiakat. Nagy dolgot miveltek már eddig is, meghódították a magyar földet a magyarság számára. Csak azt szeretnénk meg igazán, amit jól ismerünk s mi nem ismerjük még a magyar földet. Fiumét, a Balatont jóformán ezek a tudósok hódították meg nekünk, akik most az Alföld tanulmányozását tették feladatukká. Ez az, amiért most főleg hozzánk jöttek, de van nekünk velök más összeköttetésünk is, velök és a magyar geografiával. Ők nevelték a mi jeles ifjainkat is. Azután meg nálunk készült az első magyar földteke is. Azok a rézmetsző diákok készítették, akikről dr. Ecsedi István, ez a fiatal, nagy jövőt ígérő tanárunk is emlékezik. Volt idő, midőn az első kártográfiai, térképrajzoló intézet Debrecenben székelt. A derék Kogutovitz jó helyre jött ide hozzánk, itt éltek, itt voltak elődjei. Debrecenhez fűződnek a földrajzzal egybefüggő tudományok magyar kezdetei

is. Az első növénytant Mélius adta ki. Földi János, Diószegi, Fazekas itt éltek és működtek. Azt mondja a költő: „nagy volt hajdanta a magyar“. Nagy volt hajdanta Debrecen is, nagy ma is, de még nagyobb lesz a jövőben. Naggyá teszi magyarsága, magyar műveltsége és a magyar föld szeretete.

Értesítés. Főtisztelendő és méltóságos egyházkerületi Elnökségünk a folyó 1912-ik évi őszi közgyűlés és az ezt előkészítő bizottsági gyűlések idejét a következőképen állapította meg:

November 5., d. e. 9 órákor: egyházkerületi tanügyi bizottsági gyűlés.

November 5., d. u.: pénzügyi bizottsági gyűlés.

November 6.: A debreceni főiskola igazgatótanácsának gyűlése.

November 7.: Népisk. tanügyi bizottsági gyűlés.

November 18., d. e. 9 órákor: bírósági ülések.

November 18., d. u.: esperesi értekezlet.

November 19., d. e. 9 órákor: az egyházkerületi közgyűlés megnyitása. *Hajdu Zsigmond* s. k., püspöki titkár.

Mohamedán diákok Debrecenben. A múlt héten hat mohamedán vallású diák érkezett Debrecenbe Boszniából. A piros fezes, barna arcú fiúkat rokonszenvesen fogadta a kollégiumi ifjúság s amidőn a tápintézet helyiségében először megjelentek, éljenriadallal üdvözölte őket. De utánok néztek még az utcán is, nem kíváncsiságból, hanem meleg érdeklődésből. Nagy dolog az, hogy ezek a derék diákok olyan messziről ide jöttek és épen Debrecen nézték ki maguknak. A kollégium jó híre mellett (ez az első!), ennek több oka van. Az egyik Debrecen kálvinistásága. Ez annyiban tényezője ennek a nagy reménnyel kecségető vállalkozásnak, mert itt nincsenek térítési kísérleteknek kitéve. A tekintélyes állású boszniai, mohamedán apák nyugodtak lehetnek; a debreceni ember, ha erősen ragaszkodik is nyakas kálvinistáságához, de viszont nem törődik a más egyházi hovatartozandóságával. Viszont pedig van a debrecenieknek más kiválóságuk is. A magyarságban senkit nem hagynak maguk elé helyezni. A tiszta magyar környezet, ez volt a másik tényező, mely a fezes diákokat ide vonzotta. Úgy értesültünk, hogy több bosnyák fiatal iparos is követni fogja őket s nagyon meglepődhetnek, hogy egy bosnyák kolónia keletkezik Debrecenben, melynek ez a legújabb beköltözökés mindenképen csak előnyére válhat. A bosnyák-magyar érintkezés már sokat jelent a megnyitásra váró debreceni egyetemre nézve is, de jelent valamit az országra és a magyarságra is. A bosnyák diákok eddig osztrák egyetemre iratkoztak be vagy Zágrábra mentek. Ennek megfelelőleg csak az öregebb bosnyákok rokonszenveztek velünk, annyira, amennyire. Ha az újabb irány állandósul, az ifjabbak is jobban

megismernek, s ha megismernek, — bizton hisszük, — meg is szeretnek bennünket.

A Debreceni Protestáns Lap sajtópere. Gróf De-genfeld József a genfi jubiláris ünnepélyen a többek közt azzal is jellemezte a magyar kálvinistákat, hogy őszinték és szókimondók. „Nem hazudok, nem biz én; kálvinista vagyok én“, így tartja ezt a népies felfogás is. Nyers, nyakas mivoltunkat az igazság bátor s himezés-hámozás nélkül való kimondása tette értékessé. Ehez a jellemvonáshoz maradt hű a Debreceni Protestáns Lap is és ez, amit rossz néven vett tőlünk a mezőtúri református egyház főgondnoka és a mezőtúri presbiterium, melynek azon határozatát, hogy a Gergely Antal örökere pályázó lelkészekről bizonyos reversális követeltek, több szempontból helyteleníteni voltunk kénytelenek. Az őszinte szó fájt azoknak, akik az általános megütközést keltett határozatot javasolták s ez volt az oka, hogy sajtó útján elkövetett rágalmaszást perbe fogták lapunkat. Az állami főügyész nem látott okot arra, hogy közérdekből vállalja a vád képviselését s így az egyház, mint magánvádoló vállalta ezt a mindenképen igaztalan és gyűlöletes szerepet. De hát lélekre! valójában rágalmaszást forog fel itt? De hát valójában csakugyan az egyház maga-e az, mely a Debreceni Protestáns Lapot az őszinte és a közlisszesség határain belül maradó bírálatért üldözni akarja? S miért éppen csak a Debreceni Protestáns Lapot, midőn a többi lapok (néhányik még erősebb hangon is) velünk egyetértőleg tárgyalták annak a kedvtelen határozatnak az ügyét? De hát ez mind el fog dőlni a per folyamán, melynek állunk elébe. A mezőtúri presbiterium főgondnoka nagy egyháznak az élén áll. De állana még akármilyen magasan is, akkor sem volna képes arra, hogy az őszinte, bátor szókimondást nekünk megtilthassa s hogy a sajtó szabadságát korlátozhassa s hogy az egyházi lapok kötelességét, az ellenőrzés, a bírálat jogát lehetetlenné tehesse.

A mezőtúri gimnázium internátusa. A kálvinista iskolák régen köztartást is adtak a diákoknak és a suscriptio nem volt pusztán formalitás. Az, akit valamely kollégiumunkba felvettek, jogot is nyert a közjövdelemben való részesedésre vagy legalább is bentlakásra és élelmezésre. Lakást ki-ki az iskola épületében kapott, az ellátást pedig vagy a sorban főzés vagy az alumneum részéről eszközöltetett. Legtöbb helyen lassan megszűnt mind a kettő, de újabban ismét a kálvinista módszerre tért át a világ s ma mindenütt épülnek a modern iskolai internátusok. Ilyen készül Mezőtúron is, ahol különben állandóan megmaradt a bentlakás intézménye és ahová, mint akár Debrecenbe is, messze földről elküldték a szülők gyermekeiket. Amint értesülünk, a mezőtúri internátus elhelyezésére két terv merült fel. Az egyik terv

szerint a szomszédos telken, tehát az iskolai épületen kívül építtetnék fel az internátus. A másik terv szerint a főgimnázium felé építtetnék újabb emelet. Mind a két tervnek meg vannak a maga előnyei. Mi az utóbbinak adnánk elsőséget, azért is, mert a vidéken célszerűbbnek tartjuk a központi elhelyezést, azért is, mert így olcsóbbak lesznek az internátusi díjak. A fődolog azonban az, hogy ez a minden tekintetben fontos intézmény mielőbb létesíttessék.

Nyilatkozat. Tiszt. Köncs László plebánus úrnak.

Tisztelendő úr, Fogarassy Zsigmond áttérítésével való dicsekedése közben, a Debreceni Protestáns Lap 38-ik számának 606-ik lapján, megemlítvén, hogy vette át a halálos ágyon fekvő édes apját a római katolikus vallásra, azt is írja, hogy akkor esperesi gorombaságban részesült, *akár csak mostan.*

Miután a gorombáskodó esperes alatt valószínűleg engemet ért Tisztelendő úr, legyen szíves e Lapban megírni, miben nyilatkozott az én gorombaságom Tisztelendő úrral szemben. Vagy ha nem én reám vonatkozik e hízogó megjegyzése, legyen jó megnevezni az illető esperest, lássuk meg, ki legyen az.

Egyelőre semmi észrevételt nem teszek. Csupán arra bátorodom becses figyelmét felhívni, hogy válaszát jól gondolja meg, mert abból fogunk következtetni, egyéb tekintetben is szavahihetőségére.

Nagyszöllős, 1912 szeptember 24. **Biki Ferenc**

Lelkészválasztás. Anaresi lelkészé, az Ujfehértóra távozó Porzsolt István helyére, Nyerges Ferenc pazonyi segédlelkész választatott meg, egyhangúlag, meghívás útján. Szeretettel üdvözljük!

A paradicsom s a természettudomány. Sir William Willcocks, kit a török kormány Mezopotámia csatornázásával bizott meg, az Eufrát és Tigris közt beható kutatásokat végzett, melyek új fényt vetnek a biblia több helyére. Willcocks azt hiszi, hogy sikerült megállapítania azt a helyet, hol a paradicsom feküdt. A heilrahi kerületben, 250 kilométernyire északra Bagdadtól, az Eufrát partján. Itt szomorú vidéken bájos oázis terül el, remek növényzettel s patakokkal. A számos fa közt leggyakoribb a datolyapálma s Willcocks szerint ez az „élet fája“ a bibliában. A bibliának az egész világot előntő vízözöne Willcocks szerint az Eufrát és Tigris közt levő vidékre szorított s úgy keletkezett, hogy az e két folyam vizeit korlátok közé szorító gátak elszakadtak s hét méter magas vízállás teljesen elegendő volt Mezopotámia népét elpusztítani. Úgy látszik, hogy Noah idejekorán észrevette a gátak gyöngye voltát s ezért építette bárkáját. Az áradat a Perzsa-öböl felé vitte hajóját s egy Ararat nevű kis halomnál megakadt. Tehát nem az örményországi Araratnál, mert ez a hegy csak később kapta ezt a nevet.

Debrecen költségvetése. Olvasóink közül többeket érdekelhet a kálvinista Róma költségvetése. Biz ez elég magasan jár. A városi számvevőség az 1913. évi költségeloirányzatot a következőképp javasolja megállapítani. I. Rendes bevétel 3.663,268 K 25 fillér. — II. Rendkívüli bevételt 477,000 kor. Összes bevétel: 4.140,268 korona 25 fillér. Ezzel szemben: I. Rendes kiadást 4.445,040 kor. 68 fill. II. Rendkívüli kiadást 456,403 kor. 47 fillér. Összes kiadás: 4.901,444 k. 15 f. Összes bevétel: 4.140,268 korona 25 fillér. Hiány: 761,175 korona 90 fillér. — Tehát a bevétel és kiadás között mutatkozó 761,175 korona 90 fillér hiány az 1.700,000 korona állami egyenes adó 43 és fél százalékban nyeri fedezetét. A fentiekhez még csak azt tesszük hozzá, hogy a kiadásnak $\frac{1}{4}$ része részint egyházi s még nagyobb részben iskolai segély. 1.000,000 korona az, amit Debrecen városa e címen áldozik. Ezt csinálják utána a többi városok és maga az állam!

Az angol bibliaterjesztő-társaság beszámolója. Az angol bibliaterjesztő-társaság (British and Foreign Bible Society), mint tudjuk, minden évben közzéteszi jelentését működése eredményeiről. — 968,377 bibliát adtak el mindössze az utolsó tizenkét hónap alatt, azonkívül 1.584,262 új-szövetséget, 4.841,884 töredéket, úgy, hogy összesen 7.394,523 példány került forgalomba, szemben az előző évi 6.620,024 példánnyal. Fordításokért, revíziókért, nyomtatásért és kötésért kiadtak 123,881 fontot, bel- és külföldi ügynökségek fentartására, kolportázsra és raktárookra pedig 150,722 fontot, 25,508 fonttal többet, mint az előző évben. A bevétel a lefolyt évben 205,010 font volt és pedig ebből 104,266 font az elárusítások révén jött be; mindössze 15,002 fonttal több, mint az 1910—11-ben. A forgalomba hozott szentírások közül 450,000 példány a kontinens latin nemzetei közt, több mint 700,000 Közép-Európa germán és szláv népei közt, 558,000 az orosz birodalomban, több mint 200,000 Afrikában, 270,000 Dél- és Közép-Amerikában, 210,000 Kanadában talált piacra. Ázsia népei közül 900,000 példány az indiai birodalomban, 1.650,000 Kinában (dacára a forradalomnak) nyert elhelyezést. Mindez eredmények jóval túlszárnyalják az előző években kimutatottakat. Ugyancsak az ez évi kiadványok közül több mint másfél millió kötet angol nyelven látott napvilágot, angol olvasók számára. 280,000 kötetrel több, mint az előző évben. Végül említsük fel, hogy a társaság megalapítása óta, azaz 1804 óta, mindent összetéve, több mint 236.500,000 példány szentírást tett közre. Abból 86.000,000-t angolul.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Szerkesztőhelyettes: URAY SÁNDOR

Pályázat.

A kakszentmártoni református iskolánál ideiglenes kántortanító alkalmaztatik október 15-től 1913 június végéig. Pályázhatnak okleveles, református férfi és nőtanítók, esetleg tanítóképzőt végzett egyének. Köteleesség: I–VI. osztályu mindennapi- és ismétlő-iskola vezetése a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint; ha férfi választatik: a kántori teendők ellátása, lelkész akadályoztatása esetén és kánonikus órákon templomi szolgálat. Fizetés: havi 60 korona és bútorozott szoba. Pályázatok alulírottához október 10-ig küldendők.

Kakszentmárton (u. p. Szatmárnémeti).

Baranyi Lajos,
ref. lelkész.

Pályázat.

A kismajtényi (Szatmár megye) református egyház pályázatot hirdet orgonista kántor-tanítóságra. Fizetés 18 kishold szántó föld, melynek adóját egyház fizeti, 8 darab legelőilletőség, adóját tanító fizeti, 25 hl. búza, szolgálmányok, melyeket egyház konvent által meghatározott áron megválthat, 36 korona készpénz egyház pénztárából. Fizetésekiegészítés és tandíjváltás állam pénztárából 558 korona. Stóla.

Köteleesség: I–VI. vegyes osztályok vezetése. Kántori teendők végzése. Lelkész akadályoztatása esetén és kánonikus órákon helyettesítése. Választás felsőbb hatósági megerősítések s fizetésekiegészítés utalványozása után válik jogerőssé. Iskola egyházkerületi beleegyezéssel bármikor megszűnik, tanítóval szemben az egyház kötelezettsége is megszűnik. Pályázati határ idő október 13. Állás október 20-án elfoglalandó. Pályázati okmányok lelkészi hivatalhoz küldendők.

Rácz Elek,
ref. lelkész.

Pályázat.

A nagybányai református egyházmegyében fekvő adorjáni református lelkészi állásra pályázat nyittatik. Fizetés: lakás és kerten kívül, föld- és termény váltságban, konventi hivatalos megállapítás szerint: 695 korona. Állami fizetésekiegészítés: 956 korona. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Pályázati kérvények szabályszerűen szerelve október hó 21-ig Széll György espereshez, Avasújváros (Szatmár megye) adandók be.
Debrecen, 1912 szeptember 19.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

5581–912. sz.

Pályázat.

a polgári missziói lelkészi állásra.

Javadalom: közalapi segéllyel s fizetésekiegészítéssel együtt 1786 korona. Pályázati határidő: 1912 október 20. A pályázni kívánók kérvényüket lelkészi oklevelükkel és a saját esperesök által a pályázati hirdetés közlése után láttamozott szolgálati bizonyítvánnyal, melyben igazolandó, hogy a pályázó nem áll fegyelmi vizsgálat, vagy választhatósági jogát felfüggesztő ítélet hatálya alatt, felszerelve Kiss Ferenc espereshez, Püspökladányba küldjék be. Az állomás püspöki kinevezés alá esik s kinevezés után azonnal elfoglalandó. Megváltandó beruházások nincsenek.

Kelt Debrecen, 1912 szeptember 22.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat

a nyirmártonfalvai református kántortanítói állásra pályázatot hirdetek.

Fizetése: 1. Készpénz: egyháztól: 400 kor., államtól: 620 korona, községtől ismétlősök tanításáért 100 korona, összesen: 1120 korona. 2. Tüzifa: 2 öl, behordva, felvágva. 3. Lakás természetben: 2 szoba, konyha, kamara, melléképületek, kert. 4. Korpótlék az államtól. 5. Stóla: énekszós halottól: 1 korona 20 fillér, nem énekszóstól: 2 korona, esküvői stóla: 2 korona.

Köteleessége: I–VI. fiú, mindennapi és ismétlő tankötelesek tanítása törvényes tanterv szerint; templomi éneklés vezetése harmoniummal; temetések végzése; ünnepkövetek ellátása díjazásért; lelkész helyettesítése kánonikus órákon és akadályoztatása esetén, ha az erre hivatott másik tanító ebben akadályozva van, vagy ha a másik álláson nő van.

Posta, távirta, telefon helyben. Vasúti állomás: Vámospércs, 6 kilométernyire. Debrecenhez vasúton félóránnyira.

Pályázati határidő: október 11, este 6 óra.
Választás: október 13-án. Kérvények alulírott-
hoz küldendők. Állás azonnal elfoglalandó.
Nyírmártonfalva (Szabolcs megye), 1912
szeptember 23.

Ajtay Jenő,
iskolaszéki elnök.

Pályázat

A borsi református egyház presbiteriuma pályázatot hirdet III–VI. osztályú vegyes iskolájának tanítói állására.

Javadalma: 1. Készpénz 20 korona. 2. 8 kat. hold 241 □-öl szántó föld haszonélvezete (adóját az egyház fizeti). 3. Szántásdíj 54 kor. 4. 7 köböl kétszeres búza. 5. 1 öl tűzifa beszálítva. 6. Elegendő örletés. 7. Államtól a) fizetékiegészítés 159 korona; b) tandíjkárpótlás 345 korona.

Kötelessége: 1. A III–VI. osztályú vegyes iskola egyházkerületi tanterv szerint való vezetése. 2. Ismétlő iskolás leányok tanítása (amiért a községtől 40 korona tiszteletdíjat élvez). 3. A megválasztandó tanító a kántortanítói állás megüresedéséig a jelenlegi kántortanító helyett (aki nem organista) isteniszteletek és temetések alkalmával az organista-kántori teendőket végezni köteles, melynek ellenében évi 100 korona tiszteletdíjban s az egyházkerület által megállapított temetési stóladíjban részesül.

Pályázati kérvények 1912. évi október hó 3-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz küldendők.

Próbaéneklés és választás október 6-án fog megejtetni (jelentkezők útiköltséget az egyháztól nem igényelhetnek).

Az állás választás után azonnal elfoglalandó.

Bors (Bihar megye), 1912 szeptember 10.

Papp László,

ref. lelkész, iskolaszék elnöke

3-3

MANDEL LIPÓT DEBRECZEN.

THE VERA

American Shoe

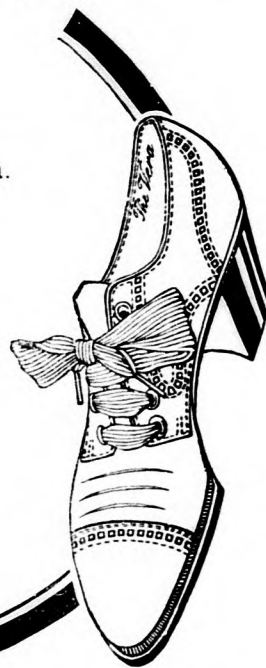
Kérje
képes ár-
jegyzékem.

Elsőrendű
cipők raktára.

Bevésett
szabott áruk.

Nagy választék.

Helyi
és vidéki
Telefon
352.

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U. S. A.

Debrecen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata.